

Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddział Wrocław
Sekcja Numizmatyczna im. Joachima Lelewela

KOMUNIKAT WEWNĘTRZNY Nr 1/80

marzec 1980

I. Zjazd Przedstawicieli Sekcji i Kół Numizmatycznych

W dniach 23 i 24.XI.1979r. odbył się w Warszawie Zjazd Delegatów Sekcji i Kół Numizmatycznych PTAiN. Oto garść informacji z tego Zjazdu:

Na wstępie doc. St. Suchodolski omówił całokształt działalności Sekcji i Kół w ubiegłym roku. Liczba Sekcji i Kół Numizmatycznych PTAiN wzrosła do 54. Podstawową formą ich działania były: a/zebrania członków organizacyjne, kolekcjonersko-wymienne lub poświęcone prelekcjom popularno-naukowym, b/ wystawy numizmatyczne, przy czym niektóre ośrodki organizowały wystawy wspólne, np. Koło w Będzinie wraz z numizmatykami z Luckau w NRD, c/ wydawanie medali przez Koła w Łodzi, Wrocławiu, Mławie, Ostrowie Wlkp. i Dębicy. W zakresie wydawania wewnętrznych komunikatów numizmatycznych przoduje Łódź z bezkonkurencyjnym "Łódzkim Numizmatykiem". We Wrocławiu natomiast nastąpił w tej dziedzinie regres, gdyż przed kilku laty ośrodek ten był wraz z Łodzią na czele, teraz wydaje tylko komunikaty i to nieregularnie. Obserwuje się zanik własnej działalności publikacyjnej w Krakowie i Katowicach. Bydgoszcz zamierza wydać pracę o nominacjach monet. Materiały z sekcji naukowych wydaje Zielona Góra. Najszlachetniejszą formą publikacji są prace naukowe, choćby dotyczyły tylko inwentaryzacji numizmatów. Prace takie prowadzi Będzin w zakresie inwentaryzacji pieniędzy zastępczych tego regionu, Gliwice, Gnieźno, Mława, Piła, Rzeszów, Tarnów, Zielona Góra. We Wrocławiu opracowywany jest katalog odznak MO i SB. Inną formą działalności są kontakty ze szkołami, organizowane przez Gliwice, Kraków, Mrągów, Wodzisław Śl., Zieloną Górę i in.

Kontakty międzynarodowe utrzymują ośrodki w Gieszynie /z numizmatykami czeskimi/, w Będzinie /z Luckau w NRD/ i we Wrocławiu /z Görlitz w NRD/. Bardzo cenną formą działalności jest ochrona zabytków numizmatycznych w terenie. Np. Koszalin uratował dla nauki XV-wieczny skarb monet z Dzierzęcina. Kilka ośrodków sygnalizuje organizowanie na zebraniach tzw. "wolnej trybuny", polegającej na prezentacji i omówieniu przez członków własnych zbiorów.

Mgr L. Kokociński omówił działalność Komisji Numizmatycznej PTAiN w zakresie wydawniczym. W najbliższym czasie ukaże się część II tomu V katalogu Kopickiego. Tom VI i VII planuje się wydać w br. Przewiduje się ponowne wydanie tablic Zagórskiego oraz katalogu medali polskich. W zakresie wydawnictwa medali będzie kontynuowana seria królewska. W druku jest katalog w opracowaniu J. Strzałkowskiego, dotyczący medali z lat 1900-1939.

Mgr M. Męclewska omówiła postępy przy opracowaniu Centralnego Katalogu Wydawnictw Numizmatycznych. Sprawozdanie w tej sprawie nadesłało tylko 10 Sekcji. Sekcja w Warszawie dokonała spisu 970 pozycji literatury numizmatycznej z 10 instytucji; Łódź - wykonała odbitki kserograficzne kartotek bibliotecznych; Gliwice - spis prywatnego zbioru; Wrocław - spis dwu prywatnych zbiorów /Kuryłowicz, Rusek/ razem 60 pozycji; Gdańsk - spis wielkiej biblioteki prywatnej; Opole - 20 pozycji; Konin - kilkadziesiąt pozycji; Szczecin nie nadesłał nic prócz zgłoszenia, że akcja idzie opornie; Biały-

Egz. ARCHIWALNY

stok - kilkanaście pozycji; Kielce - podały spis bibliotek, w których zamierza się dokonać spisu. Kraków zawiadamia, że biblioteki krakowskie posiadają razem ok. 5 tysięcy pozycji numizmatycznych, których spisanie jest b. dużą pracą. Doc. St. Suchodolski oznajmia, że Zarząd Główny przeznaczy fundusze na prace zlecone, celem odpłatnego dokonania spisu literatury numizmatycznej z wielkich bibliotek. Łącznie do tej pory wpłynęło 1500 kart katalogowych. Mgr M. Męclewska zawiadamia, że b. ważne jest także inwentaryzowanie artykułów o tematyce numizmatycznej, umieszczonych w czasopiśmie nienumizmatycznych. Bardzo cenne są starsze czasopisma numizmatyczne, polskie i obce.

Mgr L. Kokociński złożył sprawozdanie ze stanu gospodarki finansowej PTAiN. Zaległości z tytułu nieopłaconych składek wynoszą razem ponad 111 tysięcy złotych. Przypomina się, że w wypadku niepłacenia przez członka składek przez okres ponad 1 roku - należy go skreślić z listy członków po dwukrotnym upomnieniu. Następnie została odczytana lista Oddziałów i Kół zalegających ze składkami /Wrocław - 4175 zł, w tym 200 zł za rok 1978/. Mgr L. Kokociński przypomina, że przy obieraniu skarbnika należy kierować się rozważa. Do czego prowadzi nie przestrzeganie tej zasady - wskazuje przykład Wrocławia. W roku przyszłym planuje się przeprowadzenie szkolenia skarbników.

Zarząd Główny musi być informowany o zamiarze wydania medali. Jeśli na medalu ma być umieszczona nazwa PTAiN, to projekt medalu musi PTAiN zatwierdzić.

Doc. St. Suchodolski prosi o nadsyłanie materiałów dokumentacyjnych działalności Towarzystwa /foldery, afisze, komunikaty itp/. Apeluje o intensyfikację prac naukowych, inwentaryzację monet i znalezisk. Akcję tworzenia Centralnego Katalogu Wydawnictw Numizmatycznych planuje się zakończyć w 1980r. Informuje, że we Francji istnieje cenny zwyczaj urządzania „Dni Numizmatycznych”, co roku w innym mieście. Z tej okazji odbywają się sesje naukowe dotyczące mennictwa danego regionu, wydawane są broszury z najciekawszymi okazami numizmatów. W ten sposób powstał w ciągu lat przegląd najciekawszych numizmatów Francji. Doc. St. Suchodolski apeluje też o przysyłanie posiadanych rękopisów do ewent. druku oraz uwag i uzupełnień do katalogu E. Kopickiego dla II wydania tej pracy.

Prof. R. Kiersnowski składa relację z IX Kongresu Numizmatycznego w Bernie /Szwajcaria/, który odbył się we wrześniu 1979r. Uczestniczyło w nim ok. 300 numizmatyków z 35 krajów całego świata. Wygłoszono 35 referatów, Polskę reprezentowało 8 osób.

W dyskusji nad powyższymi sprawozdaniami uczestnicy Zjazdu poruszyli sprawę cen monet srebrnych PRL i braku zniżek przy ich zakupie dla członków PTAiN oraz sprawę wydania n-ru „Wiadomości Numizmatycznych” tylko w języku angielskim, w związku z czym większość abonentów nie może zeń korzystać. /Odpowiedź: brak papieru na tekst polski/. Postawiono wniosek, by Mennica wydała katalog bi-tych przez siebie monet raz na dwa lata, a nie co 5 lat i by był on obficie ilustrowany. Wysłunięto ponadto wniosek, by ponownie wydać medale n-ry 1,2,3 serii królewskiej, wydane w nakładach po 800 egz., podczas gdy następne po 2000 egzemplarzy.

W drugim dniu Zjazdu odbyła się aukcja numizmatów i zwiedzanie wystawy monet i banknotów PRL.

Na marginesie powyższego sprawozdania Zarząd Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej zwraca się ponownie z apelem do członków o sporządzanie rejestru posiadanej literatury numizmatycznej. Centralny katalog tej literatury będzie bezcenną pomocą zarówno dla naukow-

ców jak i kolekcjonerów, którzy niejednokrotnie bezskutecznie poszukują interesujących ich publikacji oraz informacji o posiadanych numizmatach. Przypominamy, że na kartkach wielkości połowy zeszytu należy podać nazwisko autora, tytuł dzieła; datę i miejsce wydania oraz nazwisko i adres posiadacza, względnie nazwę biblioteki i numer katalogowy. Poszczególne pozycje należy opisać na oddzielnych kartkach, które wręczyć można jednemu z członków Zarządu Sekcji.

Opr. H. Rusek

II. Znaleziska monet i żetonów z wrocławskiej trasy W-Z

W czasie prac ziemnych prowadzonych w roku 1974 przy budowie trasy przelotowej zwanej powszechnie „wrocławską trasą W-Z” wśród licznych różnego rodzaju zabytków ruchomych, zalegających w wykopach wykonywanych na odcinku przebiegającym wzdłuż wschodniej strony placu Dzierżyńskiego, znajdowane były monety i żetony, z których część zaledwie została przekazana przez zatrudnionych tam robotników pracownikom Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu nadzorującym wykopy, część zaś dostała się do rąk przygodnych nabywców a także różnych osób penetrujących na własną rękę teren budowy.

Dokumentacja tych znalezisk jest nader szczupła i ogólnikowa, co wynikało z niemożności kontrolowania przez nadzorujące osoby prac prowadzonych na dużej przestrzeni, w błotnistym terenie i w znacznym tempie, toteż przy określaniu miejsca znalezienia poszczególnych monet i żetonów opierano się na niezbyt dokładnych relacjach znalazców. Ogólnie dało się stwierdzić, że większość okazów zalegała na dość znacznej głębokości, w warstwie spalenizny. Fakt ten potwierdza też ich stan zachowania; wykazują one wyraźne ślady działania ognia w postaci nadtopień, odkształceń i charakterystycznej patyny ogniowej.

Teren, na którym znaleziono monety i żetony, był kiedyś dość gęsto zabudowany. Głębokość warstwy z której je wydobyto wyklucza możliwość ich dostania się tam w okresie zniszczeń dokonanych działaniami wojennymi w r. 1945, nie stanowią więc one szczątków jakiejś przedwojennej kolekcji.

Znaleziska - jak wspomniano - tworzą dwie grupy. Do pierwszej należą monety różnej proveniencji, o dość dużej rozpiętości chronologicznej /2-ga połowa XV w. - 1-sza ćwierć XVII w./ w ilości 39 egzemplarzy, wszystkie z wyjątkiem jednej o bardzo niskich nominałach. Zdecydowana większość stanowią monety śląskie /20 sztuk/ w większości miedziane /15 szt./. Wśród tych ostatnich znalazły się trzy monety notowane przez Friedensburga-Segera. Najstarszą monetą śląską w omawianym zespole jest fenig świdnicko-jaworski, produkt nieokreślonej mennicy, z datą 1524; spośród monet pozostałych - halberz brakteatowy saski Fryderyka III i Albrechta /1486-1500/. Polskie monety reprezentowane są przez jeden egzemplarz trojaka litewskiego Zygmunta III.

Żetony w ilości 9 egzemplarzy są z wyjątkiem jednego bardzo silnie zniszczone, co uniemożliwia ich określenie.

Egzemplarz zachowany w na ogół niezłym stanie jest produktem norymberskim.

Monety

A. POLSKA

Zygmunt III /1587-1632/

Trojak litewski. Obie powierzchnie nadtopione, z dużymi ubytkami, data zniszczona. Ag.

- 1 egz

Poznań. Denar 1606 /Gum.1466/.Ag.

B. ŚLĄSK

Księstwo świdnickie i jaworskie
Ludwik II, król Czech i Węgier
/1516-1526/

Fenig węgierski 1524 /silnie uszkodzony/. Mennica nieokreślona.

/Fbg-reed.376/.Ag.

- 1 egz.

Księstwo legnicko-brzeskie
Jan Chrystian /1602-1639/

Halerz /?/ jednostr. bez daty.
Dwie tarcze, lewa z herbem księstwa, prawa z orłem. Nad tarczami: 10:C.D. u dołu LB.
Fbg-Sgr nie notuje /Moneta o podobnym rysunku pod 1610, lecz tarcze umiejscowione odwrotnie/.
Nominał niepewny. Cu.

- 1 egz.

Mennice miejskie

Wrocław

III halerze, jednostr., 1622.
/H.Riedel/. Fbg-Sgr 3487.Cu.

- 3 egz.

Legnica

1. III halerze, jednostr., bez daty. Monogram L i herby w trójkącie.
/G.Heinecke/. Fbg-Sgr 3592.Cu. - 1 egz.

2. III halerze, jednostr., bez daty. Monogram L i herby w oddzielnych kolistych obwódkach /G.Heinecke/.
Fbg-Sgr 3594.Cu. - 4 egz.

3. III halerze, jednostr., bez daty
/G.Heinecke/. Fbg-Sgr 3595.Cu - 4 egz.

Złotoryja

1. III halerze, jednostr., skróc.
data 2-3. Monogram G-B. Fbg-Sgr
nie notuje. Cu. - 1 egz.
2. III halerze, jednostr., skróc.
data 2-6. Monogram M-/?/.
Fbg-Sgr nie wymienia żadnych
monet złotoryjskich z datą
1626. Moneta nie wygląda na
falszyfikat. Cu. - 1 egz.

Strzegom

- 12 krajcarów 1622. Monogram D-A.
Fbg-Sgr 3625. Ag. - 1 egz.

Mennica cesarskie

Ferdynand II /1619-1637/

- Groszyki 162/?/ z mennic niemożli-
wych do określenia z powodu silnego
zniszczenia monet. Ag. - 3 egz.

C. RÓŻNE KRAJE

Saksonia

Fryderyk III i Albrecht /1485-1500/

1. Halerz /brakteat/. Haupt 79. Ag. - 1 egz.
2. Egz. trudny do określenia z po-
wodu uszkodzenia - 11 egz.

Brandenburgia

- Moneta silnie zniszczona, rozpo-
nawalny tylko herb. - 1 egz.

Styria

Ferdynand II /1619-1637/

- 3 krajcary, moneta zniszczona,
data nieczytelna - 1 egz.

Monety nieokreślone z powodu zniszczenia oraz fragmenty - 13 egz.

ogółem 39 egz.

Żetony

Norymberga

1. Żeton miedziany. Av: W obwódne linio-
wej głowa mężczyzny zwrócona w le-
wo. Napis: KILIANVS KOCH NORIB.
Rv: 1594 /VERBVM/ DOMINI MA /NET
INETE/RNVM ETC/ETERA/.
Stan zachowania dobry. - 1 egz.
2. Żetony miedziane nieokreślone z po-
wodu b. złego stanu zachowania - 8 egz.

III. Medale pamiątkowe wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej

Zapewne nie wszyscy obecni członkowie o tym wiedzą, że Sekcja nasza wydała dotąd pięć medali pamiątkowych, a szósty okaże się w tym roku. Są to następujące medale:

1. I WYSTAWA MONET I MEDALI WROCŁAWSKIEJ SEKCJI NUMIZMATYCZNEJ PT

- A. W centrum na tle fakturowanym napis w obramowaniach: 1 /między dwiema gałązkami/ /WYSTAWA/MONET I MEDALI/ZE ZBIORÓW/
/CZŁONÓW SEKCJI/WROCŁAWSKIEJ/WROCŁAW/1969. Otok perełkowy.
- R. W kręgu perełkowym, na tle fakturowanym orzeł śląski. Do-
koła napis: SEKCJA NUMIZMATYCZNA PTA+MUZEUM SZTUKI MEDALIER
SKIEJ. Otok perełkowy. Sygnowany-spleciony monogram R.S.
Projektował: Ryszard Sokół. Wykonawca: Zakład Medalierski
Henryk Wiliński w Opolu. Ø 45mm. Brąz patynowany-150 szt.,
Ag - 30 szt.

2. JOACHIM LELEWEL

- A. Głowa zwrócona w prawo. U dołu napis: JOACHIM LELEWEL.
- R. U góry napis: SWEMU PATRONOWI/NAJSTARSZA SEKCJA/NUMIZMA-
TYCZNA/ P T A/WROCŁAW/1969. Poniżej stylizowany herb m.Wr
cławia na falistej taśmie. Nie sygnowany. Projektował i wy-
konał: Antoni Kostrzewa. Ø 116 mm. Brąz patynowany -ok.
10 szt.

3. XXV-LECIE WROCŁAWSKIEJ SEKCJI NUMIZMATYCZNEJ PTAiN

- A. Głowa Joachima Lelewela w profilu w prawo. We wgłębionym
otoku napis: SEKCJA NUMIZMATYCZNA PTAiN IM. J.LELEWELA -
- WROCŁAW.
- R. W centrum brakteat z orłem śląskim i napisem: DVX HEINRICVS
W otoku napis: XXV LECIE PIERWSZEJ SEKCJI NUMIZMATYCZNEJ
ŚLĄSKA. U dołu 1949/1974. Sygnowany W.K. Projektował: Witold
Korski. Wykonawca: Rzemieślnicza Spółdzielnia "Metalowcy"
w Krakowie. Ø 80 mm. Brąz srebrzony i oksydowany - 180 szt.

W 1975r. Zarząd Sekcji zainicjował wydanie medali Piastów ślą-
skich z okazji trzechsetnej rocznicy wygaśnięcia tej dynastii.
Przedstawione na medalach wizerunki książąt śląskich oparte są na
pozostałych nagrobkach tych władców.

4. HENRYK IV PROBUS

- A. Głowa en face i tarcza z orłem śląskim. W otoku napis:
DVX SILESIE DOMINVS CRACOVIE ET SANDOMIRIE 1266-1290.
- R. W centrum brakteat z orłem śląskim. W otoku napis: SEKCJA
NUMIZMATYCZNA PTAiN. WROCŁAW 1975.
Nie sygnowany. Projektował: Bernard Lewiński. Wykonawca:
Spółdzielnia Rękodzieła Artystycznego "Brąz Dekoracyjny"
w Warszawie. Ø 80 mm. Brąz patynowany - 200 szt.

5. HENRYK I BRODATY

- A. Głowa en face i tarcza ze znakiem rodowym w formie pół-
księżycy z krzyżem. W otoku napis: HENRICVS DVX SILESIE
1201 - 1238.
- B. W centrum brakteat z orłem śląskim i napisem "HEINRICVS DVX"
W otoku napis: SEKCJA NUMIZMATYCZNA PTAiN WROCŁAW 1977.
Nie sygnowany. Projektował: Bernard Lewiński i Alfreda
Poznańska. Wykonawca: Spółdzielnia Rękodzieła Artystycz-
nego „Brąz Dekoracyjny” w Warszawie. Ø 80mm. Brąz paty-
nowany - 200 szt.